

Bevezetés

Kötetünk fejezetei a pedagógiai kutatás két legdinamikusabban fejlődő területének metszetében helyezkednek el. Ma már a tanulás, a munka és a szórakozás világát egyaránt áthatja az új technológiai eszközök alkalmazása. Az életünk szinte minden részébe behatoló információs-kommunikációs technológiák gyors fejlődésével és széles körű alkalmazásával az iskola, a közoktatás egyre nehezebben tud lépést tartani, bár a kutatás és fejlesztés jelentős energiákat fordít arra, hogy megtalálja az új eszközök hatékony iskolai alkalmazásának lehetőségeit. A másik nagyon gyorsan fejlődő terület a pedagógiai értékelés. A nagy nemzetközi felmérések óriási adatbázisokat hoztak létre, amelyek lehetőséget teremtettek az oktatási rendszerek tudományosan megalapozott fejlesztésére. Ezek általánosítható módszertani eredményeit is felhasználva számos országban kialakultak a nemzeti értékelési rendszerek, amelyek főként az intézményi szintű visszajelzést valósítják meg, és az iskolai fejlesztő munkát támogatják. E két kutatási-fejlesztési irány lendülete viszi előre a technológiaalapú értékelés fejlesztését, melyre világszerte ugyancsak jelentős energiát fordítanak.

A Szegedi Tudományegyetem Oktatáseméleti Kutatócsoportja 2009-ben indította el a *Diagnosztikus mérések fejlesztése* című projektet, melynek fő célja három fő terület, az olvasás, a matematika és a természettudomány részletes felmérésére alkalmas online eszközrendszer kidolgozása az iskola első hat évfolyamára. Az eddigi munka két fő szakaszra tagolódik. Már az első, 2009–2011 közötti fázisban is célunk volt az, hogy lehetőség szerint az iskola minél több fejlesztési feladatát mérhetővé tegyünk. Így került sor az angolnyelv-tudás, a vizuális képességrendszer, a szociális készségek és képességek, az állampolgári kompetencia, a tanulási motiváció, az egészségműveltség és -magatartás, valamint a tanulás tanulása diagnosztikus mérési lehetőségeinek feltárására.

Estükben megtörtént a tartalmi keretek kidolgozása, és sor került az első papíralapú felmérésekre is. A kutatás során kapott eredményeket egy korábbi kötetben – Kognitív és affektív fejlődési folyamatok diagnosztikus értékelésének lehetőségei az iskola kezdő szakaszában címmel – már közreadtuk.

A projekt második (2011–2015) fázisában ezekre a területekre elkészültek az online tesztek, valamint megvalósult a tesztek bemérése is. A kutatás ezen szakaszában további nyolc terület csatlakozott a már meglévőkhez. Ezek fáziskéséssel indultak, így gyorsított ütemben kellett eljuttatniuk az online mérőeszközök elkészítéséig és kipróbálásáig.

Jelen kötet az így 15-re bővült területen megvalósult empirikus vizsgálat eredményeit foglalja össze. A könyv első részében a már az első körben is részt vevő kutatási területek újabb eredményeit mutatjuk be. Ezek mellett itt kap helyet annak a vizsgálatnak az ismertetése is, amely a fiatal nyelvtanulók német és angol alapszókincsének online diagnosztikus vizsgálatával foglalkozott. Bár ez a terület újként került be a projektbe, de tekinthető az angolnyelv-tudás első körben lezajlott mérése folytatásának.

A könyv második része az újabb területeken megkezdődött empirikus vizsgálatok eredményeit foglalja össze. Itt mutatjuk be az iskolai gyakorlatban már sok éve sikerrel alkalmazott DIFER fejlettségvizsgáló rendszer online változatával végzett felméréseket. Ezt követi két olyan terület, az írás és a zenei képesség, amelyek fejlesztése többé-kevésbé köthető iskolai tantárgyakhoz. Ezután következik az információs-kommunikációs műveltség és a gazdasági műveltség online mérésének bemutatása, két olyan területé, amelyek fejlesztése már inkább az iskola általános, keresztintantervi céljai közé sorolható. Végül a kreativitás, a problémamegoldó gondolkodás és a kombinatív képesség mérésének áttekintésével három, tantárgyakhoz nem kötődő, mindamelllett a tanulásban és a tudás alkalmazásában meghatározó szerepet játszó intellektuális képesség mérési lehetőségeire hívjuk fel a figyelmet.

Az egyes fejezetek szerkezete hasonló. Az elméleti keretek áttekintése után mindegyik esetben az online mérőeszközök és az azokkal végzett empirikus vizsgálatok nyomán kapott eredmények közlése kap hangsúlyt. Néhány fejezet illusztrálja azt is, hogy a technológia alkalmazása nem csupán kényelmesebbé és gazdaságosabbá teszi a méréseket, hanem olyan területek rutinszerű felmérését is elérhetővé teszi az iskolai gyakorlat számára, amelyek mérését korábban csak kutatók szűkebb köre tudta megvalósítani.

A kötetben szereplő tanulmányok nem lezárt kutatási programokat mutatnak be, hanem inkább egy újabb fejlesztési program kezdeti szakaszának tekinthetők. A széles körben elérhető, egyszerűen alkalmazható mérőeszközök segítségével korán felszínre lehet hozni a tanulók esetleges

lemaradásait, és ellenőrizni lehet a felzárkóztató, fejlesztő tevékenységek hatékonyságát is.

A könyv elkészítésében a szerzőkön kívül sok más munkatársunk is részt vett, nekik ezúton szeretnénk köszönetet mondani. Emellett hálával tartozunk azoknak az iskolaigazgatóknak és pedagógusoknak, akik lehetővé tették az online mérések lebonyolítását, valamint annak a sok gyerekeknek, akik résztvevői voltak az online tesztek kipróbálásának.

Csapó Benő és Zsolnai Anikó